

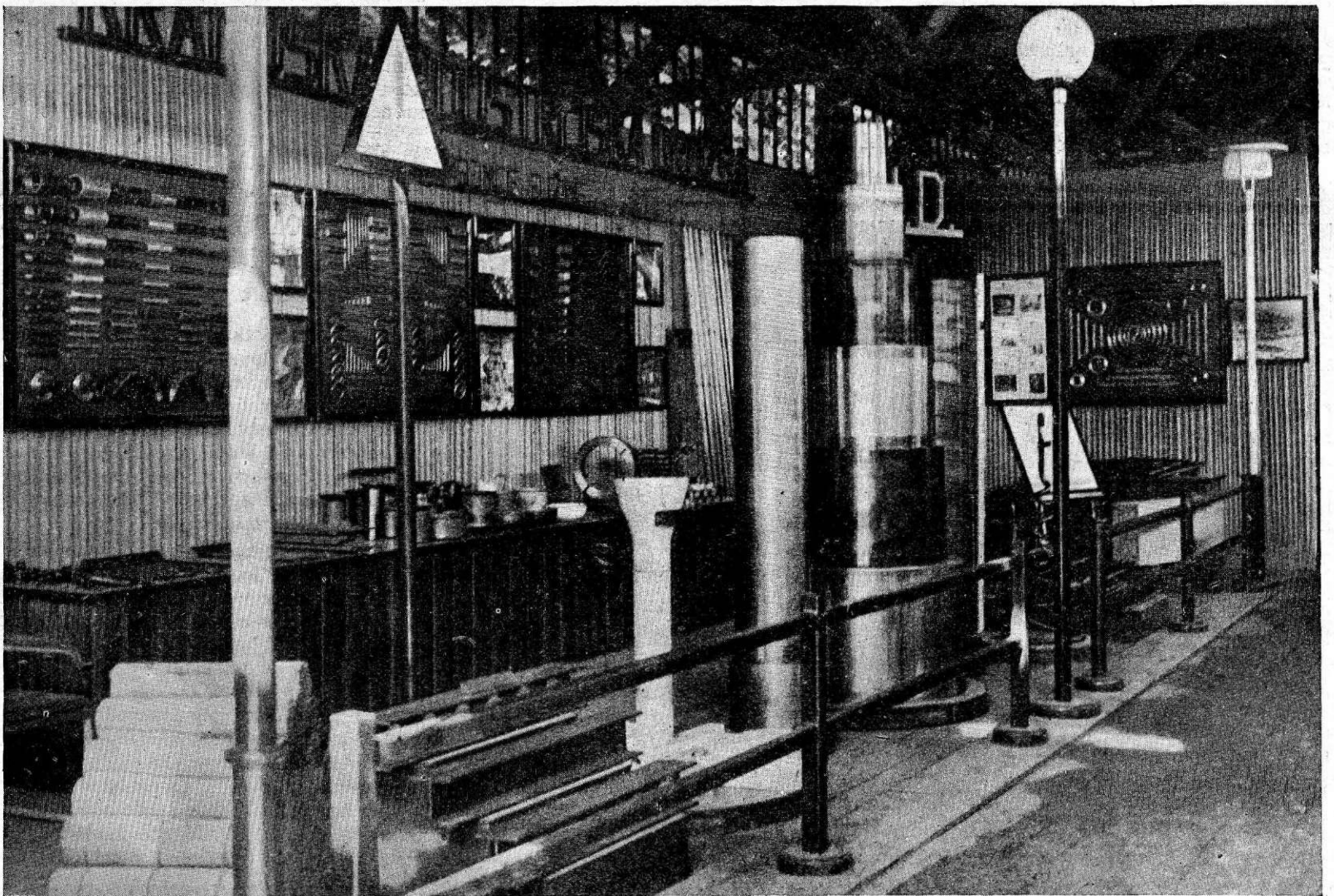
TOVARNIKI VESTNIK

1. OKTOBRA 1940

KRANJSKA INDUSTRIJSKA
DRUŽBA - JESENICE-FUŽINE

LETNIK 4 · ŠTEV. 20

Jeseniška jekla se svetlija

Slika z razstave KID
na velesejmu

**»... vztrajati, delati in živeti, to je geslo za nas vse! V
nujni solidarnosti v tej izrednih prilikah izvršuj vsakdo
svojo dolžnost v najpopolnejši meri, vse kar je pozitivnega
in konstruktivnega, je v tej dobi posebno važno...«**

(Iz govora predsednika g. A. Praprotnika ob otvoritvi velesejma)

POS LANSTVO GOSPODARSKE DELAVNOSTI

Gospodarski uspehi in urejene družabne razmere izboljšujejo osnove našega življenja.

Toda, ako ni gospodarskih uspehov, ako ni gospodarske stvarilnosti, ne pomagajo mnogo še tako prefilozofirani družabni redi in predpisi.

Nadvažnost gospodarskih stvaritev smo čutili zlasti v dobah gospodarskih zastojev, v dobah raznih kriz in jo čutimo tudi danes. Delo, podjetnost, zaslužek, gospodarska rast — ako to procvita — se drugo zelo lahko uredi z malo dobre volje in poštenjem. Vse razpoloženje v delovnem narodu je odvisno od rasti in padcev, od aktivnosti ali pomanjkanja gospodarske delavnosti.

Ljudje nočejo demonstracij, nočejo raztresati kritik, nočejo nerazpoloženih src, nočejo revolucij. Ljudje hočejo in potrebujejo samo za človeka dostojno življenje. To pa se ne da samo predpisati, nego je potrebno prej ustvariti z gospodarsko podlago. To je prav za prav največja filozofija vseh časov.

To resnico potrjuje naša najosnovnejša gospodarska edinica, kmetija. Če si delal, če si brodil po zemlji, če si se trudil od zore do mraka in skrbel in investirjal, boš lahko tudi žel in boš ob svojem delu

in uspehu imel zadovoljne ure. Če pa nisi žrtvoval truda, če si mimo njiv samo žvižgal in jim govoril o družabnih redih, ti bo predla trda.

Nikoli ne bomo znali dovolj ceniti gospodarskega duha, gospodarske delavnosti na zemlji. Morda si ne vzamemo niti časa za to, da bi premislili važnost duha podjetnosti. Mnogokrat se celo zgodi, da morajo že itak redki gospodarstveniki in redki podjetniški talenti premagovati velike težave, da morejo usmeriti delo k ustvarjanju novih dobrin. Mnogokrat se zgodi, da kolnemo, če nihče ne investira, če ni dela, če ni gospodarske rasti; če pa kdo premaga vse ovire, če tako rekoč mimo vseh ovir izsili delavnost, bi že radi rekli, da »izžema« in »da mu gre za profit«; tisti pa, ki poleg njega nič ne stori, da bi dobilo ljudstvo delo, zaslužek in kruh, tisti, ki ničesar ne da za gospodarsko rast, tisti pa je »fejst človek«. Tako nekako je že običaj, da je tisti, ki se okrog ljudi muva in nič ne pomaga, da bi se gospodarski položaj izboljšal, »pošten« človek, tisti drugi pa, ki se trudi, da bi ustvarjal podjetnost, ki jo vsi potrebuje, tisti je iz običajnih ust že »slabši«.

V svobodni državi Jugoslaviji, ki smo si jo priborili pravično in pošteno tekom

tisočletij, imamo plodno njivo. Ogromno dela čaka, mnogo podjetnosti še spi. Ljudstvo zato še slabše živi. Zasaditi bo treba lopate, investirati, delati, proizvajati in izboljševati osnove gospodarskega življenja. Naša lepa domovina bo vedno srečnejši dom pridnega ljudstva.

Prva reforma naj bi bila: vsestransko delo, delo in potem zopet delo. Delo na poljih, v sadovnjakih, v gozdovih, v rudarstvu, obrti, industriji, na vrtovih, delo povsod. Prva prepoved naj bi bila: nič govoriti, kako naj bo, nego takoj investirati, takoj, takoj, da bo delo, da bo zaslužek, da bo kruh, da bo proizvod koristen in večji.

Naša junaška zgodovina, naša od vseh spoštovana narodna zavest, naš pravičen svobodni dom — to nas je odvrnilo od velike nesreče vojne. Srečno vodstvo naše vladavine nam je obvarovalo mir. Trezna politika kraljevske vlade, ki je uvedla politiko spoštovanja z vsemi sosednimi državami, je rešila Jugoslavijo pred vojno vihro. Srečni smo v miru. Ni nam treba ponovno s krvjo oblivati naše narodne zemlje, ni treba našim otrokom in starčkom prelivati solza in krčiti src s culami na cestah.

Zavedajmo se tega in delajmo.

REVIJA GOSPODARSKE PRIPRAVLJENOSTI IN ZMOŽNOSTI NAŠEGA NARODA...

Vedno, zlasti pa v teh časih, mora vsakega Jugoslavana razveseliti gospodarsko delo. Ko smo v teh časih sredi naše zemlje odpirali razstave gospodarskih in kulturnih ustvaritev na ljubljanskem velesejmu, smo videli mnogo dela in truda, mnogo uspehov in rasti ter slišali pomembne besede upravnih in gospodarskih strokovnjakov naše zemlje.

Na prvi strani našega lista se svetli jeklo jeseniške in javorniške podjetnosti, ki je bilo razstavljeno na velesejmu v čast in ponos delavnosti ter za gospodarsko rast naroda. V naslednjem pa prinašamo pomembne besede, ki sta jih izrekla ob otvoritvi kot klic velikemu delu — najprej: predsednik upravnega odbora Ljubljanskega velesejma, predsednik Zveze industrijcev za dravsko banovino, gospodarstvenik, g. Avg. Praprotnik, nato pa zastopnik kraljevske vlade in ban dravske banovine, g. dr. Marko Natlačen.

IZ GOVORA GOSPODA BANA DR. MARKA NATLAČENA:

»Razmere, v katerih živimo, gotovo niso niti malo ugodne za prireditve, kakršno danes začinjamo na tem mestu. In nedvomno upravičeno lahko celo trdim, da se še nobena od dosedanjih velesejmskih prireditev v Ljubljani ni pripravljala in izvršila pod tako neugodnimi okolnostmi kakor sedanja. Toda navzlic vsemu —

Na montažah jeseniške visoke peči
Investicije za zavarovanje dela, za dobro ljudstva in za gospodarsko rast in moč države

velesejski prostori so zopet oživali, veselo vrvenje jih bo skoro napolnilo in letošnja prireditev se častno uvršča kot najnovejši člen v dolgi niz dosedanjih velesejskih prireditev.

Zaradi tega smo današnjega dneva tem bolj veseli, zaradi tega smo prirediteljem za njihov trud tem bolj hvaležni in zaradi tega je naše priznanje, ki jim ga za njihov uspeh izrekamo, tem bolj iskreno in pristrčno.

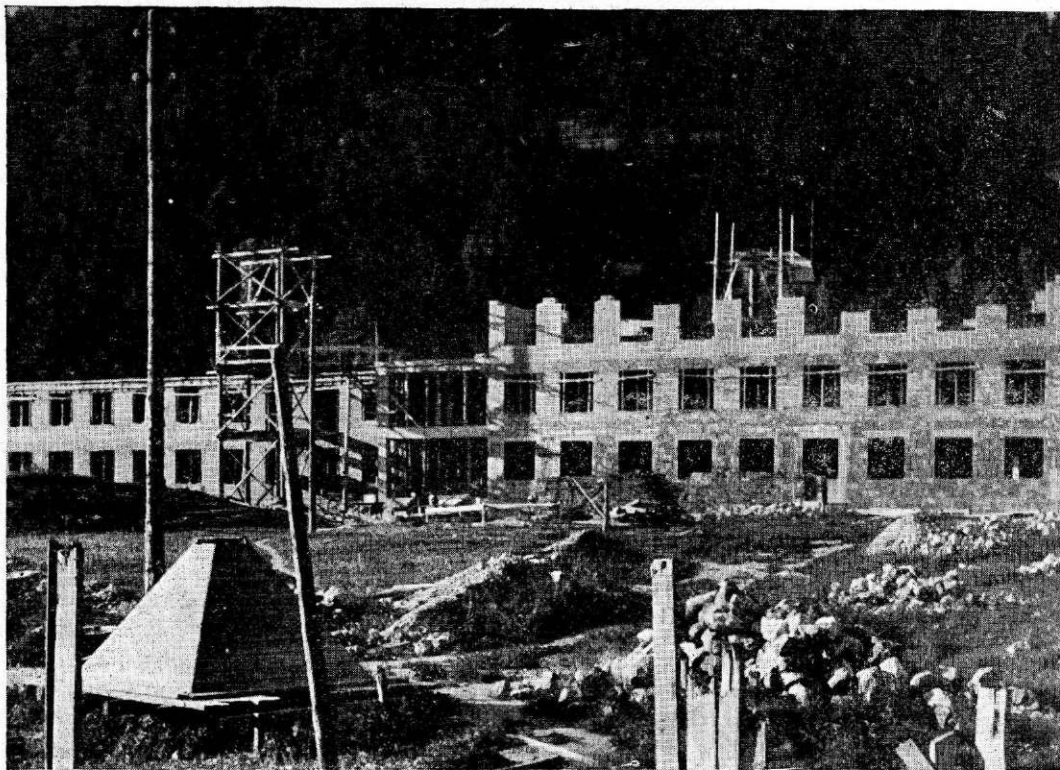
Ta prireditev bi mogla služiti nam in vsemu našemu narodu kot bodrilen zgled, kaj premoremo z vztrajno delavnostjo, ki se ne da motiti po nobenih nevšečnostih, ki se ne da plašiti po nobenih ovirah, ki s svojo železno voljo, zaupajoč v samega sebe, premagajo vse preke.

Ne jadikovanje in vzdihovanje, ne nerganje in godrnjanje, ne zabavljanje in brundanje, veselje do dela, smotrnega, ustvarjajočega dela, zaupanje v lastno tvorno moč, zdrav optimizem, ki ne išče temnih senc, ampak sončnih potov, nam more olajšati težave sedanjega časa in nas popeljati iz težke sedanosti v boljšo bodočnost.

To nam govori in to nas uči letošnja ljubljanska velesejska prireditev, ki jo s tem otvarjam.»

IZ GOVORA PREDSEDNIKA GOSPODA AVG. PRAPROTNIKA:

»Letošnjo pomlad razmere niso dopuščale, da otvorimo naš Ljubljanski velesejm, ki je bil že popolnoma pripravljen. Danes smo v srečnem položaju, da odvarjamo jesensko razstavo Ljubljanskega velesejma. Otvarjamo danes v nevšečnih časih Ljubljanski velesejm. Dolgotrajna vojna, ki se vodi med največjimi vojaškimi in gospodarskimi silami, povzroča seveda v gospodarskem življenju, v trgovini, v obrti in v kmetijstvu velike motnje, kar je razumljivo, ker je vojna od početka segla v gospodarske temelje same. Proizvodnja in promet ne moreta več po normalnih uglasjenih potih. Tudi nevtralnimi državam v jugovzhodnem delu Evrope povzroča vojna silne težkoče in jih stavlja pred najtežje probleme. Od gospodarskih krogov se danes zahteva mnogo več nego kdaj prej. V produkciji, v trgovini

Moderni zdravstveni zavod na Jesenicah se že dviga iz soteske.
Zgradba bo še letos pod streho.

Uspešna, uvidevna in napredna uprava jeseniške Bratovske skladnice gradi za svoje zavarovance novo bolnišnico, ki bo izboljšala zdravstvo ljudstva in bo v čast in ponos vsemu okraju ter istočasno močan klic ljudskega dela z Jesenic.

in v prometu je treba reševati komplicirana vprašanja, ker niso prizadeti le gospodarski krogi kot taki, marveč je postalo gospodarstvo po svojih nalogah zadeva, ki prizadeva ne samo trgovca in producenta, marveč posredno in neposredno nas vse, saj so z vojnim gospodarstvom tesno povezana pereča socialna vprašanja dalekosežne važnosti.

Naša država Jugoslavija hoče sredi vseh teh težav živeti in vztrajati. Vztrajati, delati in živeti, to je geslo in vodilo za nas vse. V nujni solidarnosti v teh izrednih prilikah izvršuj vsakdo svojo dolžnost v najpopolnejši meri. Gospodarskemu človeku pa sredi vojnega uničevanja pripada prevažna naloga, da vztraja pri svojem delu, da gradi dalje in ustvarja nove dobrine. Vse, kar je pozitivnega in

konstruktivnega, je v tej dobi posebno dobrodošlo in važno. Med posebno važne ustanove in naprave spadajo dandanes nepogrešno tudi velesejmi. Za naše gospodarsko življenje je dalekosežne važnosti Ljubljanski velesejm, ki nam daje sliko naše gospodarske sposobnosti in tvornosti, ki je pregledna revija gospodarske pripravljenosti in zmožnosti našega naroda. Ljubljanski velesejm kot predstavitelj velikega dela naše gospodarske delavnosti in naše gospodarske stvarilnosti je znamenita afirmacija naše gospodarske volje in moči ter letošnjo jesen zlasti tudi znamenita afirmacija naše kulturne prizadevnosti. Ljubljanski velesejm je prav v naših usodnih dneh važna manifestacija naše gospodarske in kulturne solidarnosti.»

NEPOTREBNE TEŽKOČE V ŽIVLJENJU

Upamo, da bodo stroge odredbe kraljevskih oblasti zavrle neupravičeno draginjo in da bo tako konec težav, ki jih povzročajo na živilskem trgu nesposobni, neuvidevni in tudi nepošteno, egoistično usmerjeni ljudje. — Sodelujmo z oblastmi vsi.

Živiljenjske potrebščine so predrage. To je danes za vse ljudi poglavito vprašanje, na to mislimo povsod in o tem govorimo.

Čisto razumljivo je, da je govora o draginji tudi v naši delovni vzajemnosti, ki predstavlja s svojci in družinami nad 15.000 člansko ljudsko skupnost na meji domovine.

Ker pa je že navada, da se vsaka kritika in tudi kritika draginje takoj usmeri v tisti običajni kalup, češ: je pač vlada kriva, država je kriva, nič ne bodo napravili, še hujše bo, še bolj bomo trpeli, katastrofa bo itd. ..., nastopa škodljivo malodušje in še bolj škodljivo nerazpoloženje. Zato je potrebno jasno in stvarno

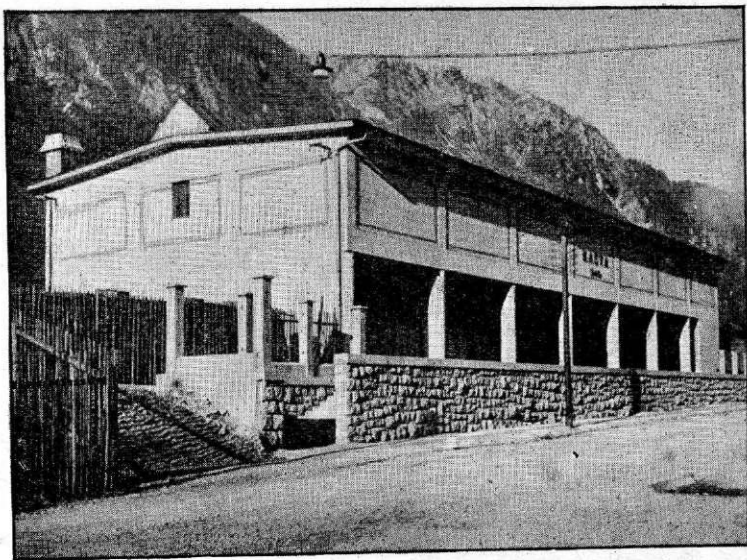
pogledati na vzroke te nesramne draginje.

Draginja živil v naši državi je nepotrebna.

Ko človek tako motri in tudi občuti draginjo v naši državi, se nehote porodi vprašanje, ali smo si draginjo ustvarili zato, ker smo rešeni vojne, da bomo tako vsaj nekaj trpeli. Kajti pametna politika kraljevske vlade in srečno vodstvo domovine sta nas obvarovale bede in strahot vojne. Mesto, da bi v tem neprečelnjem in ponosnem miru resnično uživali zavest zdravega, poštenega, sodeloljubnega in sposobnega naroda, kar

Minister g. dr. S. Budisavljević z gosp. Avg. Praprotnikom in spremstvom v naši tvornici

„Kašta“ KID na Jesenicah

smo po vsej zgodovini tudi v resnici, ter delali in živeli v svojem junaškem miru dalje brez težav, pa smo dopustili, da nam je nekaj špekulantov in nekaj izkoriščevalcev zmešalo naše krušno življenje tako daleč, kakor bi ne bilo potrebno.

Vsak šolarček v naši domovini ve, da je draginja in da je pomanjkanje živil pri nas (če ni izredne katastrofe, ki bi nenadoma uničila vsa polja in živino — kar se pa ni zgodilo) popolnoma nepotrebna in neupravičena.

Naša zemlja je dovolj bogata. Pšenično klasje zlati cele pokrajine, sočni izdelki se kar cedijo s stojnic po južnih krajih. Kje si mogel kupiti na vsem svetu liter najboljšega vina po 60 para do 3 in 5 din za liter, kje kilogram grozdja za en dinar, kje druge pridelke tako poceni, da je tujca skoraj kap zadela, ko je dobil za dinar raznih pridelkov, ki jih je kmet naravnost zastonj dajal in jih še danes daje prekupevalcem. Take cene so bile mogoče le v naši domovini. K nam so hodili tisoči izletnikov iz vseh strani sveta, toda niso hodili toliko gledat naših jarug, polj in gora, kakor pa so hodili k nam poceni in dobro jest, poceni in dobro pit.

Res, marsikaj še ni prvovrstno, niti vse za silo urejeno, toda pri nas je obstojal en večinski element in ta je bil: **naše ljudstvo je bilo sito.** Tudi tisti preprosti težak na jugu domovine, ki mu je vse življenje sama skromnost, je nosil pod pazduho hleb belega kruha.

Tako je bilo še pred meseci. Zakaj od takrat taka sprememba. Letina ni bila od vseh 22 let najslabša, žito ni zgorelo, govedo ni poginilo. Ne, dragi izkoriščevalci, ne boste ljudstvu lagali in s tem še več malodušja sejali, da preveč izvažamo. Ali smo izvozili 1 kg koruze več ali smo izvozili 1 kg promptirja več ali 1 kg masla, liter mleka, rezelj sadja, kapljo vina itd., kar pa se je vse podražilo. Poseg tega se je podražilo še toliko živil, ki nikoli niso videle obmejne vagona. Pa tudi enega repa govedine, svinj in drobnice niso sklenili vladni krogi izvoziti preko rednih gospodarskih razmer, niso in ne bodo. To je le izgovor, ki bi ga izkoriščevalci radi servirali ljudstvu, da bi lahko še podraževali.

Da, marsikje pri nas so razmere še dokaj preskromne in ljudstvo še trpi. Treba bo še delati in urejevati, toda to je poglavje zase. Sedaj gre za draginjo.

Tudi pred draginjo so obstojale tiste razmere, ki jih imamo v mislih. Tiste razmere pač niso vplivale na draginjo.

Vzroki draginje so torej drugod!

Podražitev radi dražjega uvoza.

Vojna je zmešala vso mednarodno trgovino do velike mere. Te zmešnjave se ne moremo ubraniti, nego jo moramo požreti. Podražilo se je staro železo, podražil se je koks, podražili so se razni izdelki in surovine, ki jih potrebujeta naša industrija in obrt. Če sta morali naša industrija in obrt zato podražiti svoje izdelke, razume vsak šolarček. To upravičeno podražitev naše ljudstvo razume, jo sprejme in se ji prilagodi, kakor se mora težjim razmeram prilagoditi tudi podjetnost.

Kaj se je podražilo pri živilih? Riž je dražji, čaj se je silno podražil, cimet naravnost katastrofalno, pa kava in kolonialno blago. Vse to se je podražilo zaradi uvoza. Tudi to podražitev naš človek razume in jo sprejme samo s pripombo, to je: če vsa ta živila vrag vzame za pet let ali za vse večne čase, da jih nikdar več ne bo na spregled v Jugoslaviji, nič zato, kajti imamo domače boljše nadomestne izdelke: ješprenj, žitno kavo, zdravilni čaj itd., ki so še bolj redilni in zdravi.

Nekaj je moral pridelovalec podražiti živila zavoljo tega, ker so postali izdelki industrije in obrti dražji zaradi vzrokov uvoza in nekaj tudi zaradi zvišanih mezd. To podražitev razumemo.

Toda to ni katastrofa, zaradi tega ljudstvo ne trpi. Milijone kilogramov živil smo in bomo po naši zemlji pridobivali ne da bi pridelovalec plačal eno orodje dražje in ne da bi delavec na polju dobil zato eno paro več. A vključ temu se draginja širi na vsa živila.

Tu začne trpljenje. Ni katastrofa, če zaradi draginje ne moremo kupiti likalnika, ni katastrofa, če zaradi draginje ne moremo kupiti srebrne ure, tudi ni katastrofa, če ne moremo kupiti železnega kavlja. Bomo pač počakali leto, dve in bomo ta čas počasneje živeli in same pečenke jedli. Naj se draži ta roba dalje do vražjih mej, enkrat bo že konec te draginje in bomo takrat kupovali.

Jesti pa moramo vsi od dojenčka do starčka za pečjo. Jest mora vsi in po-

Naša oddaja živil — »kašta« KID

Kaj bi bilo, če bi kašte ne bilo, lahko sklepa vsak. Danes ustanavljajo svoje oddaje živil beograjska občina in tudi že ljubljanska. Če bi tako storili prej, bi ne doživeli te draginje. Kašta KID je v teh časih tudi edina pomoč upokojemcem.

dražitev živil ni nezanimiva, nego važno vprašanje, ki se mora rešiti takoj.

Če je potrebno, če je nujno, če ni drugače, bomo stradali, bomo trpeli, saj smo preizkušen narod žrtev in trpljenja, saj smo skromni, saj smo junaški in so tisoči svobodno življenje žrtvovali za lastno državo. Če je potrebno bomo razumeli in trpeli.

A, dragi izkoriščevalci, te naše pripravljenosti ne izkoriščajte, kajti vemo, da draginja živil ni potrebna.

Koristne odredbe kraljevske vlade.

Te odredbe so izkoriščevalcem in tistim, ki bi radi bili »vojni dobičkarji«, že stopile na vrat. Ni čuda, že slišimo imena »Veilchenduft«, »Rosenberg« itd., ki odhajajo po kazni v revne kraje, da jih doživijo. Draginja v naši državi je neupravičena, je nepotrebna in je mogla nastati le v razmerah, ki jim lahko očitamo, da so bile preveč svobodne za take prilike. Preveč odvisne od nerazsodnih in tudi preveč pod vplivom samopašnih in egoističnih elementov na tržiščih.

Svoboda goljufanja in navijanja cen je sedaj z vladno odredbo za enkrat zavrta. Pozdravljamo in želimo uspeha. A. K.

O p o m b a : Pa če bi tisti, ki podražujejo stvari, vsaj kaj investirali, če bi nova dela odpirali, bi bile podražitve vsaj v to smer opravljene, toda menijo se za brezposelne kakor za lanski sneg.

NAŠA LEPA KNJIGA

Shranite seznam knjig, ki bodo na razpolago v javni šolski knjižnici KID. Knjižnica bo pričela poslovati v novembru.

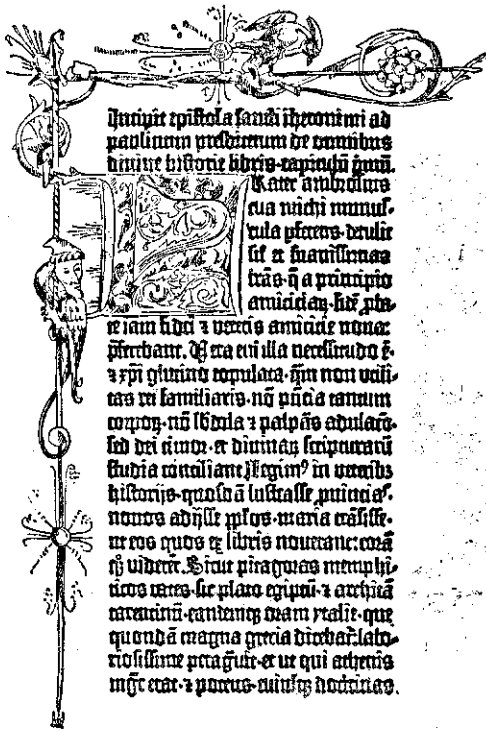
Flaubert G., Gospa Bovaryjeva.
Flaubert, Salambo.
Franck, Karl in Ana.
Franchen, Eskimi.
Gagern, Cesta.
Gagern, Ljudstvo.
Gagern, Beg iz pekla.
Galsworthy, Saga o Forsitih, I./III. zvezek.
Ganghofer, Samostanski lovec.
Ganghofer, Vaški apostol.
Gogolj, Mrtve duše.
Golar Fl., Kmečke povesti.
Golec J., Kruci.
Golec J., Ponarejevalci.
Goodchild, Črna orhideja.
Gorkij M., Mati.
Gorkij M., Otroška leta.
Gorkij, Trije ljudje.
Günther A., Dušica Rožamarija.
Gunnarson, Ljudje na Borgu.
Habberton, Helenina otroka.
Haluška Helena, Sin dveh očetov.
Hamsun, Blagoslov zemlje.
Hašek J., Pustolovščine vojaka Švejka, I./II.
Hergesheimer, Tampico.
Hus M., Ziva plamenica.
Ibanez, Vinc. Blasco, Krvave arene.
Ilaunig, Črni križ pri Hrastovcu.
Ilaunig, Kapelški punt.
Ilaunig, Tatenbach.
Ingolič A., Lükarij.
Ingolič, Soseska.
Isajev B., Rojeni smo na Balkanu.
Izbor prekmurske književnosti (priredil Vilko Novak).
Jaklič Fr., Peklena svoboda.
Jaklič Fr., V graščinskem jarmu.
Jaklič Fr., Zadnja na gredi.
Jakoby R. M., Poročnik indijske brigade.
Jalen Janez, Cvetkova Cilka.
Jalen Janez, Ovčar Marko.
Javornik Mirko, Pomlad v Palestini.
Jelušič Mirko, Cezar.

(Dalje prih.)

500 LET TISKARSTVA

Prva tiskarna v Jugoslaviji je bila ustanovljena v Črni gori leta 1493.
Prva slovenska tiskana knjiga je izšla leta 1551.

Pred iznajdbo tiska so bile knjige redkost in silno drage, ker so bile vse ročno pisane. To delo so opravljali poklicni pisarji, odvetniki, učitelji, knežji tajniki in skriptorji po samostanih. Izdelavo lesorezov, ki so jih odtiskovali na papir, so takrat že poznali. Niso pa poznali porabe posameznih črk, ki bi jih razvrščali v besede, stavke in knjige in ki bi bile po uporabi zopet porabne za nov stavek.

Prva stran biblije

Leta 1440. je Nemec Johannes Gutenberg iz Mainza izumil tiskarstvo (tipografijo). Ta iznajdba je potem omogočila hitro širjenje znanstva.

Rojstno leto Gutenbergga ni znano, pač pa se praznuje obletnica njegovega rojstva na podlagi leta 1400. Prvič ga omenjajo leta 1434., da se bavi v Strasburgu s tajnimi umetnostmi. Kakor vsak izumitelj, je tudi Gutenberg potreboval denarja. Posodil ga mu je meščan Fust iz Mainza. To je bilo za Gutenbergga dobro in tudi usodno. Ko denarja na zahtevo ni mogel takoj vrniti (800 goldinarjev), mu je sodišče zaplenilo vse imetje z vsem orodjem. Popolnoma obubošan je zapustil kraj. Fust pa je izdal že za tisk pripravljeno biblijo.

Tiskarstvo je zasledovala še druga usoda, ki pa je več koristila kakor škodovala. 27. oktobra 1462. je bilo mesto Mainz napadeno po vojski kneza Adolfa von Nassaua. Takrat je bila uničena tudi tiskarska delavnica, ki je hranila polno tajnosti tiskarske umetnosti in zaposlovala že mnogo pomočnikov. Po tistem napadu so ti ljudje odšli na vse kraje in pričeli vsak na svojem mestu s širjenjem tiskarstva. Od leta 1454. do 1500. je izšlo že 450.000 natisov (prvotiskov, inkunabel).

V letu 1561. je uredil prvo inozemsko tiskarno, ki je služila Slovencem in Hrvatoma ter je imela tudi glagolico in cirilico.

Slovenec Primož Trubar v Urachu in nato v Tübingenu na Nemškem. V Wittembergu na Saškem je bila natisnjena najpomembnejša knjiga slovenske protestantske književnosti, Dalmatinova Biblija (1584.).

V Ljubljani je bila ustanovljena prva tiskarna leta 1575. Otvoril jo je Janez Mandeljc, ki je tiskal tudi posamezne dele Dalmatinovega prevoda svetega pisma. Vlada nadvojvode Karla v Gradcu pa je leta 1582. ukazala zapreti njegovo tiskarno in njega samega izgnati iz dežele.

V naših krajih so dobili prvo tiskarno Srbi leta 1493. Nabavil jo je zetski narodni gospodar Đurađ Crnojević v Benetkah, od koder jo je prenesel v cetinjski manastir. V tej tiskarni je natisnil prvi srbski tiskar, samostanec Makarije, v letih od 1493. do 1495. štiri cerkvene knjige.

NASTOP GASILCEV IN SAMARIJANSKIH ODDELKOV KID

Kar so pokazali gasilci in samarijanski oddelki KID preteklo nedeljo na stadionu pod Mežakljo, predstavlja tako rekoč novo dobo v organizaciji, delu in nastopu gasilstva sploh.

Zal, toda res, navajeni smo bili, da so se podeželske gasilske čete le prevečkrat zapodile na organizacijo veselje po gostilnah, iz česar je potem izhajalo tisto mnenje, ki ga hoče nova doba prave organizacije gasilstva temeljito odpraviti.

Naši gasilci so pokazali strumnost nastopa, gibčnost in tehniko vaj, disciplino, voljo in požrtvovalnost.

Posebnost so bili samarijanski oddelki, ki postajajo izredne važnosti za domovinsko službo prav v današnji dobi. Njihova služba nastopa takrat, ko je potreba največja. Treba je pomisliti, da so to dekleta in žene, ki so se prostovoljno odzvale za plemenito službo in ki žrtvujejo svoj čas. To je njihova pripravljenost za izvršitev človekoljubne in patriotske službe v primeru, ko je pomoč najbolj potrebna. Izvežbanost za tako službo je nadvse važna, zato pozdravljamo take nastope.

Vodstvo gasilske čete pa v svojem stremljenju in uspehu temeljitega strokovnega nastopa ni zanemarilo zabavnega dela. Toda s to razliko, da je vzelo v program mesto gostiln in veselje narodno kulturno vzgojo.

Nastopil je pevski odsek in zapel nekaj krasnih slovenskih pesmi ter novih skladb. Treba je pripomniti, da so imeli pevovodja in še nekaj pevcev možnost najlepšega izleta po domovini, pa so vsi ostali, da povečajo kulturni del gasilske prireditve.

Gasilska četa je v okrilju tega nastopa priredila tudi znamenito Finžgar-

Istega leta je bila ustanovljena prva hrvatska tiskarna in sicer v Senju. Na pravila jo je rimsko - katoliška škofija, upravljal pa jo je Silvester Bedričić. Tiskala je glagolske cerkvene knjige.

Zanimivo je, da so k razširjanju in razvoju tiskarstva prispevali prav znatno tudi naši ljudje. Rumunija je dobila tiskarstvo od nas. Tja ga je prenesel Makarije s Cetinja.

Eden izmed prvih, ki je prenesel tiskarstvo v Italijo, je bil Dobričević Dobrič, ki se je polatinjeno imenoval Bonius de Boninius. Po rodu je bil Hrvat iz Dubrovnika. Kot tiskar se je pojavil skupno z Andrijo Paltasićem iz Kotora v Benetkah leta 1478. Svoje delovanje je potem nadaljeval v Veroni, v Bresciji in v Lyonu na Francoskem. Med drugimi deli, ki mu jih prištevajo 43, je tiskal prav posebno lepo tudi Dantejevo Komedijo.

Drugi tak primer je bil Slovenec Matej Cerdonis de Windischgrätz, po rodu iz Slovenjega Gradca, ki je natisnil v Padovi (1482—1487) do šestdeset latinskih del prav odlične kakovosti.

V šestnajstem stoletju je nastala prva tiskarna v tedanjih turških provinciah in sicer v Beogradu leta 1552.

jevo igro »Divji lovci« na prostem. Igrali so znani dobri in požrtvovalni igralci in igralki revirja. Gasilska četa bo za tiste, ki se zanimajo za gledališko umetnost, oskrbela strokovno dramsko šolanje. Tako bo poleg svojega strokovnega dela sodelovala pri gojitvi narodne kulture. Nedeljska prireditev je pokazala, da vlada v gasilski četi KID napreden duh vse resnosti, discipline in dela. Prav bi bilo, da bi to prireditev gledali predstavniki gasilstva vse dežele. Prireditev, o kateri bomo več poročali prihodnjič, so obiskali in s tem izkazali priznanje požrtvovalnemu delu: gen. ravnatelj g. C. Noo t, odlikovan od gasilske zajednice; tehn. ravnatelj gosp. dr. ing. Klinar. Predsednik gasilske čete gosp. dr. Obersnel ju je pozdravil v imenu prireditelja, poveljnik gosp. Karol Luckmann pa je izvršil pozdravni raport. Prireditev so počastili s svojo prisotnostjo prokuristi KID gosp. ing. Petrovčič, gosp. Zwetko, gosp. E. Klein. Prireditev je obiskal policijski komisar gosp. Hartman, obratovodje gg. Thuma, R. Semlak, ing. Levičnik, dr. Hauswirth in številni prijatelji gasilstva in lepe prireditve požrtvovalnih ljudi.

RAZGLAS

Za mesec oktober 1940. se odreja sledeči vrstni red zdravniške službe ob nedeljah, ki velja za vse družinske člane in zavarovane člane brez razlike na njih bivališče, in sicer:

- 6. oktobra 1940. g. dr. Keržan Bartol,
- 13. oktobra 1940. g. dr. Čeh Milan,
- 20. oktobra 1940. g. dr. Hafner Jože,
- 27. oktobra 1940. g. dr. Keržan Bartol.

Predsednik:
dr. M. Obersnel s. r.

Ing. Karel Oroszy, obratovodja metalurškega oddelka:

VARJENJE

(Dalje)

Debelo obložene elektrode dajo v nasprotju z ostalimi elektrodami tanko-zrnaste varilne šive z veliko razteznostjo, ki doseže vrednosti od 18 do 30 %.

V obloge elektrod moremo primešati tudi legurne dodatke, ki pridejo pri varjenju v varilni šiv in ki njegovo kakovost znatno izboljšajo. S tem dosežemo varilni šiv enake kakovosti kosa, ki ga varimo.

Debelo obložene elektrode so zato posebno uporabne za varjenje konstrukcij, kjer nastopajo menjajoče se obremenitve.

Radi visoke stopnje tekočnosti varišča pri uporabi debelo obloženih elektrod so te uporabljive najbolj za varjenje v vodoravnem položaju. Obstojajo pa tudi že take elektrode za vertikalno varjenje in za varjenje nad glavo. Pri varjenju z debelo obloženimi elektrodami v večkratni legi moramo posebno paziti na popolno odstranitev žilindre. V varilnem šivu se nahajajoči delci žilindre vrednost zvarke lahko uničijo in vodijo k najtežjim posledicam. Iz tega sledi, da mora varilec pri uporabi elektrod z debelo oblogo z ozirom na čistočo varilnih šivov delati z največjo pazljivostjo.

Priključek polov

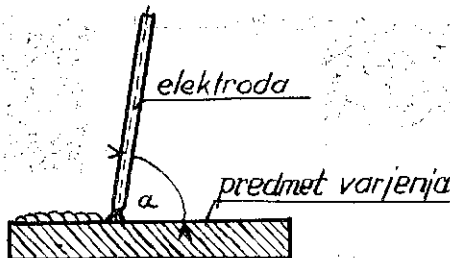
Pri varjenju z istosmernim tokom se gole, tanko obložene in elektrode z jedrom priključijo skoraj vedno na pol $-$, nasprotno se varijo debelo obložene elektrode večinoma na polu $+$. Da preprečimo napačne priključitve, moramo vedno upoštevati predpise dobavnih tvrdk. Napačna priključitev povzroča slabo vtačenje.

Držanje elektrod

Gole elektrode in elektrode z jedrom vpneemo navadno sredi elektrode v varilne kleščce. S tem je držanje elektrode poenostavljeno in elektroda ne postane žareča. Isto bi veljalo za tanko obložene elektrode. Debelo obložene elektrode pa moremo vpeti samo na prostem koncu.

Vžig sledi po nastavitvi varilnega stroja na potrebno kratkostično jakost.

Navadno se doseže vžig s kratkim dotikanjem elektrode na kos in z zopetnim odmikanjem, da se dobi tako zahtevana dolžina obločnega plamena. Kot eno izmed najvažnejših pravil pri tem velja: dolžina obločnega plamena naj bo enaka premeru elektrode. Pri vžiganju s pote-

Sl. 2. Drža elektrode.

gom po kosu je treba paziti, da se ne poteguje izven varilnega šiva, kar velja zlasti pri bočnih šivih, ker lahko nastanejo brazgotine, ki bi kvarile kos.

Naklonski kot elektrode a h kosu znaša pri golih, pri tanko obloženih elektrodah in pri elektrodah z jedrom okrog 75° , lahko pa znaša pri tanko obloženih elektrodah včasih tudi 45° . Pri debelo obloženih elektrodah niha naklonski kot med 45° in 90° . Tudi to predpisujejo dobavne tvrdke.

Pri varjenju z istosmernim tokom je treba vrhu tega upoštevati tudi pihalni učinek. Gole elektrode, tanko obložene in elektrode z jedrom se zavarijo z obločnim plamenom, ki predpihava tako, da se segreje špranja in se doseže boljši izžig. Pri debelo obloženih elektrodah pa mora biti pihanje usmerjeno na varilni šiv, da odstrani žilindro iz njega, ker bi se sicer usedla na dno špranje. To bi preprečevalo brezhibno varjenje.

Vodenje elektrod

Pri topih šivih se vodi elektroda v najbolj spodnji legi v ravni črti; pri naslednjih legah in pri nanašalnem varjenju

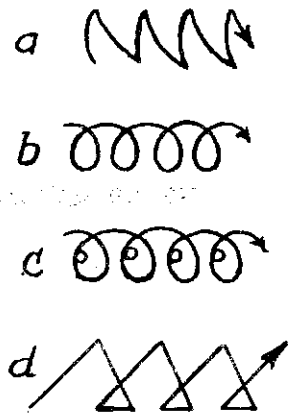
uporabljamo gibanje »cik-cak« (slika 3 a). Krožno gibanje (slika 3 b) je za horizontalne šive neprimerno, ker lahko vodi k prežarenju. Za navpične šive moremo uporabljati gibanje »cik-cak« (slika 3 a). Pri varjenju nad glavo uporabljamo način dvojnega petljastega gibanja (slika 3 c). Bočne šive izvajamo po sliki 3 d.

Priprava predmeta za varjenje

Vrste varilnih šivov

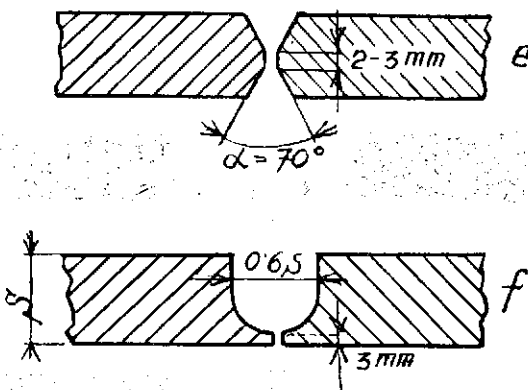
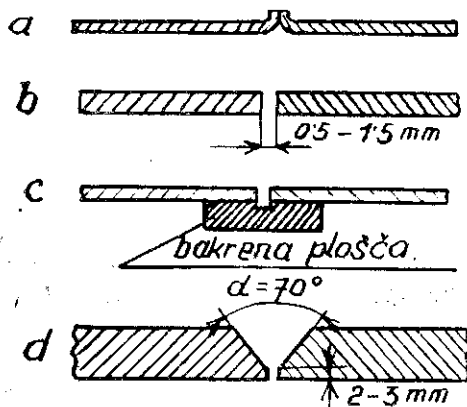
1. Topi šivi — čelni šivi.

V sliki 4 razvidni obrobni šiv se uporablja samo za pločevino pod 2 mm debeline pri obločnem varjenju z ogljem. Pri varjenju pločevine do 5 mm debeline robov ni treba poševno priostri. Ta se zvari z vmesnim prostorom, odvisnim od debeline pločevine, od 0,5 do 1,5 mm (slika 4 b). Pri varjenju tanjše pločevine je bolje, da se podloži bakrena ploščica, ker postane na ta način spodnja stran šiva bolj čista (slika 4 c).

Sl. 3 Vodenje elektrode

Pri pločevini od 5 do 20 mm priostriro robove pločevine enostransko (slika 4 d) in tako dobimo tako zvani V-šiv. Ako pa je pločevina močnejša od 20 mm, moramo robove priostri obojestransko (slika 4 e) in dobimo X-šiv. Zvarilni kot a znaša pri V-šivu in X-šivu od 60° do 70° . X-šiv je tako iz tehničnih kakor iz gospodarskih pogledov boljši od V-šiva. Skrčenje zvarke je manjše in prerez šiva le polovico tako velik kakor pri V-šivu. Ako zadnja stran konstrukcije ali kosa ni dostopna, potem uporabljamo pri debeli pločevini U-šiv (slika 4 f). Ta šiv ima po vsem prerezu enakomerno skrčenje; ima pa to slabo lastnost, da je mogoča obdelava robov le s skobljanjem in ne, kakor pri V-šivu in X-šivu, z avtogenskim rezanjem.

Sl. 4. Priprava topih šivov.

500 vagonov zavitih jabolk bomo po trgovskem sporazumu izvozili letos v Nemčijo. Za mnogo krajev lep zaslužek, toda večji del Slovenije letos ni pridelal toliko jabolk, da bi jih prodajal, zato so jih pa drugi kraji pridelali več.

ZOPET POTUJEM . . .

(Dalje)

Tudi zelenjadni trg je pretesen, gotovo je še enkrat manjši od ljubljanskega Vodnikovega trga. Zato pa so tudi vse sosednje ulice v smeri proti temu trgu polne prodajalcev najrazličnejše povrtnine. Ob onem času je bil posebno živ češnjev trg in toliko tega sladkega sadeža še nisem videl na enem kupu. — Medtem ko so Jeseničani plačevali češnje po 12 din za kilogram, so stale v Splitu štiri dinarje.

Bolj kot trg pa so naju zanimalo tako zvane trakabole, to so precej veliki tovarni čolni z raznih otokov. Tu se je dobilo razno blago, predvsem sadje in pa olje. Tiste dni se nama niti sanjalo ni, da bo po tem mastnem pridelku v kratkem tako silno povpraševanje ter da bo v ceni poskočil za 100 % in še več. Sicer bi ga bila gotovo natovorila posodo s 25 litri, kar bi za dolgo časa zadostovalo za rezervo. Cena mu je bila takrat 16 dinarjev, danes ga ne dobiš niti za 40 din. Pa s kakšno vneto so ga ponujali, za kar pa se nisva zmenila, češ čemu nam olje, da le opola ne zmanjka. Tudi zelo dobro vino se dobi na takih čolnih in poceni. Kadar niso vsega blaga prodali, ponoči trabakole odmaknejo od brega, najbrž zaradi morebitnih uzmovičev, ki bi se znali vtihotapiti kljub čuječim psom, ki ga ima vsak čoln. Ob tovnem pomolu je bil pritrjen španski parnik, na katerega so naložili 800 vagonov pšenice. Ko ta še ni bil natovorjen, je zunaj pred svetilnikom že čakal drugi. Nekakšen knjigovodja nama je razlagal, da pristaniški delavci zaslužijo tudi po 120 dinarjev dnevno, seveda le tedaj, kadar natovarjajo parnike. Tri litre vina in kilo rib, to je dnevna potreba pristaniškega delavca.

Na potniškem pomolu, tam kjer stoji spomenik pokojnemu kralju Zednitemu, ker so na tem mestu izkrcali njegove posmrtno ostanke, ki so jih pripeljali iz Marseilla, je promet vedno živahen. — Parniki, velik in mali, pristajajo in odhajajo. Le kadar pripluje prekomorski velikan, takrat je treba pomol zapustiti zaradi pregleda potnikov, ki se izkrcajo, carine itd. Tak velikan pa navadno odplove že po nekaj minutah iz luke. Pošto pripeljejo v zadnjem hipu in takrat se poštnim zavojem slabo godi, premetavajo jih kot nogometno žogo. Zabaven je bil prizor, ko je namcraval uslužbenec spraviti poštno vrečo na parobrod, ki je že odrinil »od kraja proč«. Vrgli so mu s krova nekakšen laso, pa ni šlo; poštar se je zbal, da ne bi poštna vreča padla v morje. Ko sem na pomolu pripravljal svoj foto, že je bil pri meni civilen človek ter se zanimal, kaj hočem slikati. Ko je uvidel, da sva Slovenca, se je pomiril. Bil je detektiv. Živimo pač v izrednih časih.

Najprijetnejše je tam na Francoski obali, na klopi v senci košatih palm. Tu je ob vsakem času živahno z izjemo od 1. do 4. ure popoldne, ko se ti zdi, da ves Split počiva. Tudi prodajalne so ta čas zaprte. Ko se zvečeri, pa postane široka promenadna cesta preozka, naštel sem osem kolon sprehajalcev, ki so hodili po njej gor in dol.

Tiste dni je bilo v Splitu mnogo beguncev iz Poljske, ki so nameravali po morskem poti v Francijo, pa jih je prehitela italijanska vojna napoved. Vsak dan ob 5. uri pop. so se zbrali v cerkvi sv. Franje, kjer so prepevali nabožne pesmi. To je bila zanje v njihovih razmerah edina uteha. Enaka promenada se vrši na Narodnem trgu: godbe, ki igra pred kavarno, pa ni mogoče slišati, tolikšen je tu »šunder«. Na tem lepem trgu imajo tudi avtomatični bife, ki pa je znatno manjši od ljubljanskega Daj-dama in tudi dražji: vrček pive 7 din. »Prav ti je,« sem si rekel, »v Splitu se pije vino, a ne

pivo.« Na tem trgu sem naletel tudi na farmacevta g. Trumbiča, ki je bil pred 23 leti na Jesenicah v lekarni. Kot hud turist se je še vedno spominjal raznih Copov in drugih jeseniških ljubiteljev planin. Tarnal je o slabi sciziji in, da je hotel, ki ga ima v najemu, popolnoma prazen. Druga leta je imel ob tem času polno Čehov in Nemcev, letos teh seveda ni.

Najlepši izprehod je brez dvoma tja gor na prelepo razgledno točko z imenom Marijan. Komaj veš, da si z vsakim korakom višje nad morsk gladino, tako položne so stopnice. Razgled je vedno lepši, pri starodavni kapeli, menda sv. Nikolaja, se doseže vrh, od tu dalje vodi pot skozi borov gozd. Na vrhu je mornariška meteorološka postaja. Za kadilca je sprehod po gozdu neprijeten, ker je strogo prepovedano kaditi.

V. W.:

OBRAMBA PRED NAPADI IZ ZRAKA

(Nadaljevanje.)

Razpored priprav za proizvodnjo dimov je odvisen od priprav in materiala, od prirodnih objektov, ki jih ni treba maskirati, od atmosferskih prilik in od okolnosti zemljišča. Megla (dim), ki se proizvaja, ne sme biti strupena.

Radi otežkočenja neprijateljskega delovanja se priporoča izvedba lažnega goršča (umetnega ognja), eksplozij in temu slično. Ker se ta sredstva izvajajo s pomočjo pirotehnik (odnosno kemije), se tudi ta uvrščajo v vrsto kemičnega maskiranja.

S pomočjo imitiranih izbruhov postane zaščitno maskiranje aktivno, ker odvrta neprijateljsko pažnjo od prave smeri in opozarja njegovo delovanje na manj vredne objekte.

Za namestitev lažnih (imitiranih) objektov, se spreminjajo z različnimi načini tehničnega maskiranja pravi objekti, vendar vse v zvezi z maskiranjem pravih objektov. Potrebno je, da lažni objekti imitirajo prave objekte v tlorisu in da imajo vse znake onih objektov, katere maskirajo (sence in drugo).

Ker se vrše napadi iz zraka na večje objekte večinoma ponoči, je potrebno, da imitirani objekt kaže nočni izgled ustreznih objektov (mest, tovarn, železniških križišč in drugo). Pri tej priliki pride v poštev lažna instalacija nočne razsvetljave. Važni objekti se imitirajo kot manj vredni s pomočjo horizontalnih in prebarvanih dekoracij v vrsto vaških hiš s travniki in drevesnimi nasadi itd.

Maskiranje objektov v zaledju

Maskiranje železnic

Maskiranje železnic obsega:

- a) maskiranje prog;
- b) maskiranje objektov na progah;
- c) maskiranje postaj;
- č) maskiranje obratov.

Maskiranje prog

Železniške proge, a predvsem one na ravninah, so zelo izpostavljene vidljivosti iz zraka in je njih maskiranje nemogoče izvesti. Lahko se maskirajo le nekateri

manjši deli teh prog, n. pr. krak, ki je izpeljan k važnemu objektu, skladišču in slično.

Priporoča se delati imitirane krake daleč od resničnih krakov in objektov.

Glavni način maskiranja prog sestoji v pokrivanju proge s horizontalnimi maskami.

Kot vzporedni način maskiranja lahko služijo:

- a) barvanje nasipa z barvo, slično okolici;
- b) setev trave;
- c) da ne odstranimo travo med tračnicami.

Dasiravno s tem ne skrijemo popolnoma proge, vendar neprijateljski opazovalec iz zraka teže razloči progo.

Paziti se tudi mora, da so te maske iz ognjavnega materiala, ker je dana možnost, da ga sicer lokomotive vžgo. Maska ne sme biti vodoravna in ne sme imeti pravilne oblike, drugače bi izgledala kakor pot, a v gozdu kot planota (proseka).

Gorljivi material kot slama, suho vejje, rafija in temu slično, se lahko vzame za strehe le v primeru, če bo to ostrešje 2 in pol do 3 m višje od gornjega roba lokomotivnega dimnika.

Maskiranje objektov na progah

Večje objekte na progi, kakor n. pr. mostove preko rek, vhode v predore in slično, je nemogoče popolnoma maskirati, ker jih tok reke in refleksi vode itak odkrivajo. Da se zmanjša vidnost mostu, je treba most pobarvati z barvo vode, opazovane z višine (sivosrebrno) in kamuflažnim barvanjem, ki bi se v posameznih primerih moralo odrediti s pomočjo opazovanja iz zraka. Najboljše sredstvo za maskiranje velikih objektov je izvedba meglenih in dimnih pregrinj, s katerimi se omogoča določitev točnih mest takih objektov. Pri tem sredstvu moramo paziti na moč in smer vetra. Pri predorih se maskirajo samo izhodi oz. vhodi kakor tudi bližnji deli proge ($\frac{1}{2}$ do 1 km).

Ing. Lev Pipan:

RAVNANJE Z NAPRAVAMI IN ORODJE ZA ACETILENSKO VARJENJE

Često se vidi po tovarni, da plinski varilci in rezalci napačno ravnaajo z napravami in orodjem za acetilensko varjenje. Ne samo, da s tem kvarijo in uničujejo poverjeno jim tovarniško lastnino, temveč ogrožajo tudi svojo in svojih sodelavcev varnost. Dogaja se, da eksplozija acetilenski razvijalnik, varilnik ali rezalnik, da zgornji gumijasta cev, reducirni ventil itd. Marsikdo je že odnesel pri tem opekline ali poškodbe in samo srečnemu slučaju se mora zahvaliti, da ni bilo hujšega. Že prva prihodnja podobna nesreča pa bi utegnila terjati težkih žrtev. Vsak, ki ima opravka z acetilenom, bi se moral stalno zavedati, da more biti

acetilen v danih okolščinah zelo nevaren eksploziv.

Kot varilni inženir smatram za svojo dolžnost, da pomagam, kar se le da, zmanjšati število nesreč, ki jih povzroča predvsem nepravilno ravnanje z acetilenskimi napravami. Ker zaenkrat ni priložnosti, da bi to storil z živo besedo in sliko v rednih predavanjih za plinske varilce in rezalce, bom skušal to vsaj delno doseči s kratkimi sestavki v »Tovar. vestniku«, kjer bodo v zgoščeni obliki izšla navodila za pravilno ravnanje z najvažnejšimi napravami in orodjem, ki jih varilec in rezalec rabita pri delu z acetilenom.

Izšla bodo pravila za ravnanje:

- z jeklenkami in zapornimi ventili na njih,
- z reduciranimi ventili,
- z acetilenskimi razvijalniki (zlasti z montažnimi),
- z varnostnimi zaporami (vodnimi),
- z varilniki in rezalniki ter
- z ostalim rezalnim priborom.

PRAVILA

za ravnanje z jeklenkami in z zapornimi ventili na njih.

Splošno.

1. Ravnaj z jeklenko skrajno previdno. V njej je plin stisnjen na preko 100 atmosfer. Najmanjša neprevidnost že more povzročiti eksplozijo, ki utegne imeti težke posledice.

2. Varuj jeklenko pred padcem, zlasti še pozimi; pa tudi pred sunki in pretresi. Prenajanje jeklenk z magnetnimi žerjavi je najstrožje prepovedano.

3. V skladišču naj jeklenke ležijo. Med uporabo pa naj jeklenke stoje, toda le, če jih je mogoče trdno privézati, da so zavarovane pred padcem. V nasprotnem primeru je bolje jeklenko položiti in glavo s primerno podlago malo dvigniti. Dvignjenje glave je zlasti važno pri jeklenkah za acetilen. Reducirni ventil naj bo pri tem obrnjen navzgor.

4. Ne izpostavljaj jeklenk niti vročini niti prehudemu mrazu. Na vročini bi mogel narasti pritisk plina v jeklenki preko dovoljene mere (nevarnost eksplozije), pri hudem mrazu pa postanejo jeklenke občutljive že za male udarce. Na soncu zavaruj jeklenko z deskami ali sličnim pred učinkom žarkov. V bližini ognja ali žarečih teles pa je postavljanje jeklenk sploh prepovedano.

5. Obešanje prižganih gorilnikov ob jeklenke je skrajno lahkomišno.

6. Če se jeklenka iz katerega koli vzroka na kakem mestu ali vsa močno segreje, je takoj zapreti ventil, jeklenko zanesti na prosto in poskrbeti za hitro in učinkovito ohlajenje. Najbolje je, da jeklenko polivamo z vodo iz varnega prostora.

7. S praznimi jeklenkami postopaj enako previdno kot s polnimi.

Zaporni ventil.

8. Zapornega ventila ne skušaj nikoli odvit z jeklenke.

9. Od časa do časa se prepričaj o tesnosti ventila. Ventil namažeš v ta namen z milnico ali pa vtakneš glavo jeklenke v posodo z vodo (pojav mehurčkov). Pri kisikovih jeklenkah moreš uporabiti tudi tlecjo trsko (zažari), kar pa je pri jeklenkah z gorljivimi plini skrajno nevarno (eksplozija).

10. Jeklenko z netesnim ventilom pri vrnitvi v kisikarno prijavi. Sam ne brskaj po ventilu, popravi prepusti strokovnjakom.

11. Skrajno nevarno je, če pridejo olje ali maščoba vsebujoče snovi (minij, loj, masten papir in slično) v dotik z zapornimi ali reducirnimi ventili, ker delujejo v dotiku s čistim kisikom kot eksploziv.

12. Zarjavele dele ventila (navoje) snaji samo z žično ščetko.

13. Pri izmenjavi tesnil na zapornih ventilih acetilenskih jeklenk je treba staro, obrabljeno tesnilo vedno odstraniti.

14. Zamrznjene ventile smeš odtajati samo z vročo vodo ali paro, ne pa s plamenom.

Uporaba jeklenke.

15. Odvij z vrtenjem na levo zvonec, ki varuje ventil. Navadno gre to že z roko ali s pomočjo šesterkotnega nastavka na vrhu zvonca in ključa. Z lahkim udarcem s ključem se bo dal tudi zarjaviti ali zaradi česa drugega trdo sedeči zvonec omajati.

16. Ko snameš zvonec, se prepričaj, če je ventil dobro zaprt. V ta namen krepko pritegni ročno kolesce ventila (z vrtenjem na desno). Če to opustiš in je ventil slučajno odprt, ti bo matični pokrovec, ko ga boš odvijal z nastavkom (za priključek reducirnega ventila) z veliko silo odletel in povzročil mogoče težko nesrečo. Posebno pazljiv bodi v delavnici, kjer se radi hrupa ne sliši morebitno uhajanje plina.

17. Pri odvijanju matičnega pokrova z nastavkom (za priključek reducirnega ventila) stoj vedno ob strani, nikoli ne pred nastavkom. Prav tako pazi, da nastavek ni obrnjen proti sodelavcem.

18. Preden naviješ na nastavek reducirni ventil, počasi odpre zaporni ventil za $\frac{1}{4}$ obrata ($= 90^\circ$) in pusti pihati plin vsaj pol sekunde, da se očisti ventil morebitnih delcev rje in nesnage.

19. Ko je reducirni ventil navit na zaporni ventil jeklenke in si ga naravnal, kakor je to predpisano v pravilih za ravnanje z reducirnimi ventili, počasi odpreš zaporni ventil za odvzem plina. Sunkovito odpiranje more imeti za posledico zgorenje reducirnega ventila, to pa zopet eksplozijo jeklenke.

20. Zaporni ventil odpiraj samo z enim polnim obratom kolesca ($= 360^\circ$). Samo pri večjem odvzemu plina (velik gorilnik) napravi še en poln obrat. Ob nevarnosti boš potem vedno lahko ventil takoj zaprl.

21. Ne odvijaj iz jeklenk za kisik več kot 200 l kisika na minuto ($= 1200$ litrov na uro). Če pri tem odvzemu je nevarnost zamrznjenja ventila. Pri jeklenkah za acetilen je gornja meja 1000 litrov na uro, ker potegne sicer acetilen preveč acetona s seboj. Pri potrebi večjega odvzema večji več jeklenk vzporedno med seboj.

22. Po končanem delu vedno zapri zaporni ventil na jeklenki.

S FESTIVALA

Zmagovalec Praček pri metu kopja

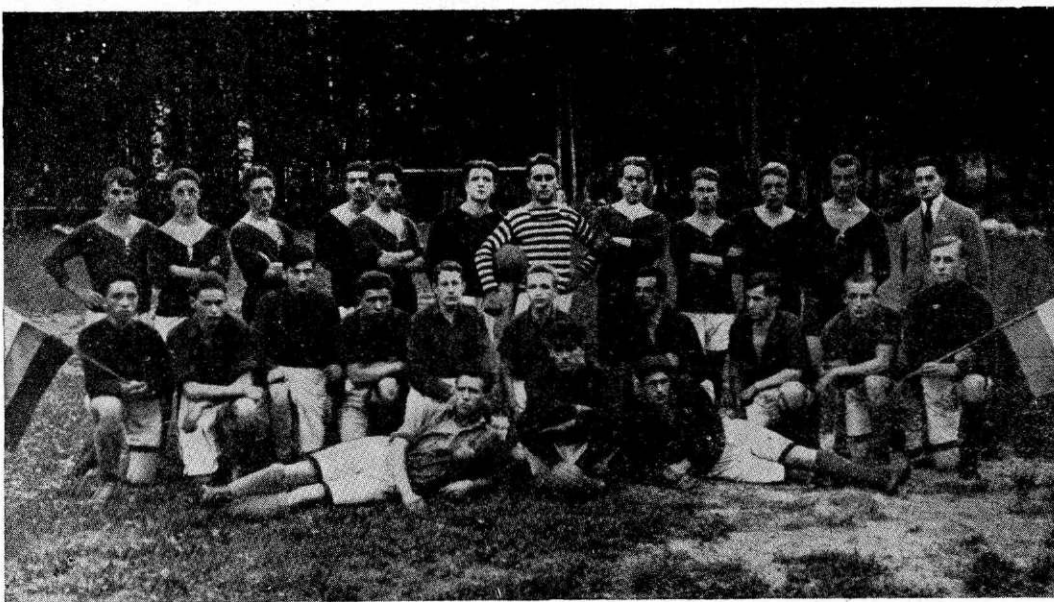

Prvak Ahec pri metu diska

Poljakinje na obisku na Jesenicah leta 1933.

Hazena kluba »Gorenjec« je bila na višku. Tepla je Ljubljano in Zagreb in vse od kraja. Na sliki so slikane Poljakinje (v hlačkah) skupaj z Jeseničankami. Zraven vidimo še predsednika Gorenjca dr. B. Keržana ter funkcionarje in trenerje Smoleja Albina, Volčiniča in Zupana. No, Poljakinje so jih pa namlatile

Po nogometni tekmi Jes. Orel: Dovje leta 1921.

Ležijo: Bregant, Ličof, Noč. V prvi vrsti: Lazar, Lado Kočar, dr. Tancar, Fr. Železnik, Prevc Peter, Langus Janez, Bertoncely Janez — nepoznan — Triler iz livarne, Tarman. Zadaj stoji vrsta študentov kluba Jesenice-Dovje

Pozdrav gostov nogometašev SK Bat'e iz Borovega na festivalu KID

BOJ PROTI NEZGODAM

Lahkomiselnost, ki se je še dobro iztekla.

Delavec P. I. je bil dodeljen zidarjem, ki so popravljali hišo v Vrtni ulici 3 pod streho. Za dohod na mesto dela je bila postavljena lestev, ki so se je posluževali vsi, kadar je bilo potrebno.

Večkratno vzpenjanje po visoki lestvi je gotovo naporno, P. pa je bil iznajdljiv — vendar nepremišljen. Ko ga je zidar poslal po malto na dvorišče, se je mesto lestve poslužil vrvi škripca, ki služi za dviganje materiala. Napravil je to tako: Vrv, ki ima na enem koncu kavelj, je nadel okoli sebe, z rokami pa oprijel drugi konec vrvi, ter se tako hotel spustiti s strehe na tla. Ko se je spustil, mu je lastna teža potegnila roki, s katerimi je držal vrv, do škripca in mu jih je kolut škripca pritisnil, na kar je vrv spustil. Iz višine 9 do 10 m je bil hitro na dvorišču. Padel je na zadnji del telesa. Le sreči se je zahvaliti, da se ni težje poškodoval.

GOSPODARSKE NOVICE

Graditi moraš po regulacijskem načrtu. Časopisi so pisali, da je beograjska občina dala porušiti več zgradb, ki so bile zgrajene brez upoštevanja regulacijskega načrta. Naši ljudje so namreč zelo svobodoljubni in si dajo malo dopovedati. Gradi, pa je. Stvar vendar ni šla tako lahko. Beograjska občina je posegla strogo vmes in kar sproti rušila. Eni so zidali, drugi podirali. Tako so prisilili, da bo v bodočnosti upoštevan predpis reg. načrtov, kajti ne gre, da bi občina projektirala na nekem mestu restavracijo za parlamentarce, kak privatnik bi pa tam zgradil konjski hlev. Četudi se je s podiranjem delala škoda, je vendar manjša kakor na frontah. Izgleda, da tudi Poljaki, Belgijci, Francozi, Nemci in Angleži niso gradili po regulacijskem načrtu, kajti tam precej podirajo.

Največja visoka peč je bila prižgana začetkom avgusta v Marijopoljskih topilnicah v Doneckem bazenu v Rusiji. V Sibiriji pa so Rusi postavili tvornico za konzerve, ki bo izdelovala okrog 7000 škatlic po 400 gramov dnevno. V bivši Avstriji dela sedaj nad 500 konzervnih tovarn. Sploh bodo konzerve na svetu dobile še veliko vlogo, kajti konservirane stvari se manj pokvarijo in ostanejo okusne.

Rusi bodo kupili na Bolgarskem 400.000 kg tobaka. Prej so Bolgari dobavljali to blago Poljski. Sedaj pa Poljaki manj kadijo in bodo Rusi mulili to božjo travco z bolgarskih plan-taž.

Proizvodnja jekla v Kanadi je v zadnjem polletju porasla za 100%. To je mnogo.

V Italiji bodo naprešali okrog 35 milijonov hektolitrov vina. 5% od tega ga bodo predelali v industrijske svrhe (pogon). Pri nas vina ne predelujemo, mi ga kar popijemo, ker je zelo dobro. Škoda pa je, da grozdja ne uporabljamo za izdelavo zdrave marmelade ali da ga več ne konserviramo. Manjka take industrije, ki bi mnogo koristila. Tisti, ki mnogo pišejo, naj bi raje tu vsaj nekaj malega napravili, bilo bi mnogo bolj koristno.

Žetev v Angliji je po poročilih iz Londona dobro uspela in dala povoljne rezultate. Sedaj pa tam sejejo granate, kaj neki bo iz tega zraslo.

Rusi na sejmu v Leipzigu so dali na razstavo same krasne stvari, ki jih daje njihova zemlja. Ruski paviljon kaže, kako bogata je ta zemlja in kako rodovitna je. Sedaj se Rusi že manj pečajo s strankarstvom, nego prihajajo v zmrznost in delajo. Tudi privatno lastnino že puste ljudem, ki so bolj pridni in več storijo, da lahko več zaslužijo.

Za nedeljeno industrijsko področje Jugoslavije nastopajo gospodarski listi. Je sicer žalostno, da morajo ljudje o tem sploh govoriti v svobodni domovini in je tudi žalostno, da je treba sploh dokazovati, kako škodo bi imeli prav vsi kraji, če bi se domovina delila še na gospodarska področja. Nam Slovencem je ta pojem dobro znan in bi nam bil še bolj, če bi se pojavile kake ozkosrčne gospodarske meje, ki bi zrasle v nazadnjaških težnjah nekaterih ljudi. Jugoslavija je skupna domovina in tako skupna je dovolj bogata, da je dobro in da bo še bolje ljudem. Delimo jo v politične frakcije, to domovino junakov za svobodo, če že hočejo; delimo jo na frakcije, da bo zadoščeno politikom, kakor kdo hoče in želi; toda osnov ne rušimo. Ena izmed poglavitnih osnov blagostanja v veliki domovini pa je skupno in nedeljeno industrijsko in gospodarsko področje.

Nove minimalne mezde so določene z novo uredbo. Minimalna mezda je določena na 4 din na uro. Posamezne banovine pa lahko to še po potrebi povišajo. Naši kraji so določitev minimalnih mezd v državi že prej pozdravili, kajti znano je bilo, da je bila delovna moč na jugu države mnogo cenejša, zato pa podjetja mnogo bolj dobičkanosna, zato velika vaba za vsako novo podjetnost. Zakaj bi morala podjetnost kje drugje plačevati manj kakor v naših krajih, ko je povrh še znano, da so tam na boljšem celo pri odmerah samoupravnih dajatev. Torej vsi enako, vsi po možnosti najboljše, da bo dobro ljudstvu in da bodo podjetnosti rasle. Določitev minimalne mezde na 4 din pomeni, da mora vsak plačati delovno moč najmanj s 4 din in je ne sme plačevati nižje. Ta odredba bo gotovo koristila nad 150.000 delovnega ljudstva, ki je bilo do sedaj plačano nižje.

O gumijastih izdelkih. Znano je, da je prepovedana izdelava mnogih gumijastih predmetov in tudi obutve. Ta prepoved je prišla zaradi pomanjkanja surovin. Prizadela je mnogo revnih krajev, kajti proizvodnja opank je znašala več milijonov parov letno. Toda zadevo raziskujejo dalje. Našli so baje izhod s tem, da bodo izdelovali potrebne gumijaste proizvode iz regeneratov, to je iz približne kvalitete. Tega materiala bodo dobili dovolj doma. Vmes bo seveda stara roba, ki se da predelati, in je tako upati, da ljudje le ne bodo hodili bosi.

170.000 ljudi je obiskalo ruski razstavnji paviljon na velesejmu v Varni (Bolgarska); posebni oddelek ruskih poljedeljskih strojev

pa baje kar 200.000 ljudi; sovjetske filme je gledalo dnevno nad 16.000 ljudi. Veliko zanimanje za rusko industrijo in obrt! Rusi znajo pokazati svoje orjaštvo.

Okrog »Jugočelika« mnogo pišejo. Jugočelik je namreč tisti mogočni železarski trust v Bosni, kjer sili iz zemlje ruda vseh vrst in kjer deluje tudi Zenica. Časopisi so se razpisali o Jugočeliku vsakovrstno. Tako daleč je šla ta bedarija, da je moral Jugočelik celo objaviti, koliko delavcev in nameščencev ima ene in druge vere, muslimanov, Hrvatov in Srbov, kakor pred 400 leti pri Savskih jamah pod Golico. Pa so potem še dalje pisali in našli, da je enih preveč, drugih premalo, da je več tistih, ki so jih matere rodile pri Glini na Hrvaškem in manj onih, ki so bili za časa rojstva v malo bolj zapadnih vaseh. Končno se je našel nek pameten človek in napisal, da naj se tako pisanje opusti, ker je Jugočelik tu zato, da dela.

Selitev industrije na jug je zopet predmet pisanj. To zanimanje je lepo, ker kaže, da so končno merodajni le uvideli, da bi ne bilo prav, če bi vsa delavnost nekam hežala iz Slovenije in tudi iz Hrvaške. Toda ni dovolj samo pisati, še manj dovolj je prepovedati selitev. Edino, kar bi in bo pomagalo je: ustvariti enake delovne pogoje in dati povsod enake ugodnosti za razvoj podjetnosti, kakor jih daje do sedaj le Beograd s svojo okolico.

Naše sončnice, tiste lepe cvetice, ki obračajo svoj cvet za soncem, bodo dale letos nad 2000 vagonov olja. Olje je okusno in bo znatno pomagalo zamašiti vrzel zaradi pomanjkanja olja.

Domača tvornica za radio-aparate je osnovana v Zagrebu. Izdelala bo na leto do 4000 radio aparatov. 65 % vseh sestavnih delov bo izdelanih doma in le 35 % blaga bodo potrebovali iz inozemstva. Lep napredek, kruh za domače delavce in osamosvojitev.

V Belgiji so zopet dosegli 80 % prejšnje proizvodnje v rudnikih. Torej Belgija si je od vojne že nekako opomogla. Seveda je še vprašanje, kdaj bo popravljena tudi morala, ki jo je zrušilo to nemarno obračunavanje med ljudmi, ki so, kakor da bi ne bili dorasli. Avioni še vedno nosijo čez Belgijo robo, ki se razpoči, da uniči imovino in mori ljudi.

Angleških »štofov« ne bo in jih sploh že ni več. Čitamo pa, da bodo Angleži prodajali sedaj svoje blago v Ameriko. Tam so imeli prej baje Nemci svoje tržišče, sedaj pa bodo skušali prodreti na trg Angleži. Angleški »štofi« so se kar sijajno nosili.

ZA DOBRO VOLJO

A: Katere ženske imaš ti rad, tiste, ki mnogo govorijo, ali one druge?
B: Katere druge?

—o—

Žena: Ali so vsi tvoji bratje tako neumni, kot si ti?

Mož: Ne, drugi so ostali samski.

—o—

Sin: Ali je res, da spoznajo v Afriki možje svoje žene šele po poroki?

Oče: O moj ljubi sin, ne samo v Afriki.

—o—

Špinača

V šoli so risali hišo, z dimnika naj bi se valil dim. Frlugov Francek pa je narisal dim z zeleno barvo.

Učitelj: »Zakaj pa si dim narisal zeleno?«

Francek: »Zato, ker pri nas danes špinačo kuhamo.«

—o—

Ona: »Tu berem o nastanku koledarja. Kateri papež nam je dal sedanji koledar?«

On (brezbrižno): »Ali ga nisi dobila pri Čuferju?«

—o—

Zdržna mera

Miha: »Zakaj pa kozarec ves čas držiš v roki?«

Pavel: »Zato, ker je zdravnik odredil, da lahko pijem, ampak mero moram držati.«

—o—

Učiteljica: »Minka, povej nam, katera črka sledi za črko a?«

Minka: »Vseh ostalih štirindvajset.«

—o—

Starejša gospa si je hotela ogledati stari muzej, zato je prosila sprevednika v tramvaju, naj jo opozori, ko bodo privozili do tja. Ko se tramvajski voz ustavi, je sprevednik zaklical v voz: »Stari muzej, izstopite.«

—o—

Trojčki

Nervozen oče (babici): »Povejte brž, ali je fant?«

Babica (ki prihaja iz sobe): »Da, srednji je fant.«

—o—

Tone: »Ali je tvoja hči poročila moža kulture?«

Miha: »Da, agrarne kulture.«

—o—

Gregor (pred sodiščem): »Zagotavljam, da bom vse poplačal v enem mescu, samo ne vem v katerem.«

—o—

Bolnik: »Ali mislite, gospod doktor, da bi bilo dobro, ako bi ostal nekaj dni v postelji?«

Zdravnik: »Mislim, da bi bilo bolje nekaj noči.«

—o—

Napačno razumel

Bolnik: »Oh, gospod doktor, kako naj Vam poplačam ves vaš trud?«

Zdravnik: »Po položnici, poštni nakaznici ali pa kar na roko.«

—o—

Visoko na hribu

Melita je na dopustu visoko nekje v hribih. Poštar se jezi na gospodično. Vsak dan ji mora prinesiti dopisnico in revež sopiha dan za dnevom po naporni poti samo zato, ker je na dopisnici napisano: »Tisoč poljubčkov Ti pošilja samo Tvoj Drago!«

Po štirinajstih dnevih se pa poštar vendarle ožunači in meni: »Gospodična, recite vendar svojemu zaročencu, naj vam prihodnjih 14.000 poljubov pošlje kar skupaj.«

PRIZOR IZ KLINARJEVE »GORENJSKE KMETSKE OHCETI«

Gostija na ženinem domu